

VAIVARA VALLA
EELARVESTRAATEEGIA
2016-2019

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Sotsiaalmajandusliku keskkonna analüüs ja prognoos	4
2.1.Makromajanduslik keskkond	4
2.2.Riigi eelarvestrateegia	6
2.3.Kohalik tegevuskeskkond	8
3. Tulubaasi ülevaade ja prognoos	9
3.1.Tulumaks	10
3.2.Maamaks	12
3.3.Ressursitasud	12
3.4.Tasandusfond ja toetusfond	13
3.5.Muud põhitegevuse tulud	14
4. Strateegilised eesmärgid ja tegevusvaldkonnad	14
5. Põhitegevuse kulude prognoos	16
6. Investeeringute kavandamine	17
7. Kohustuste planeerimine	18
8. Likviidsed varad	19
9. Sõltuvate üksuste finantstegevuse olukord ja prognoos	20
10. Finantsdistipliin	21
11. Tundlikkusanalüüs	24

1. Sissejuhatus

Vaivara valla eelarvestrateegia tugineb metoodiliselt ja sisuliselt õigusaktidele, eelkõige kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele, valla arengukavale, riigi eelarvestrateegiale ning IMF-i ja OECD headele tavadele avaliku sektori finantsjuhtimise kohta.

Vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele koostatakse eelarvestrateegia arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks kavandatavate tegevuste finantseerimise planeerimiseks. Seadus ei esita eelarvestrateegia kohustuslikku struktuuri. Oluline on, et strateegia sisaldaks kõiki seaduses nõutud komponente ning muud informatsiooni, mis on vajalik tervikliku ülevaate andmiseks omavalitsuse finantsolukorrast ja -väljavaadetest.

Samuti pole seaduse tasandil kehtestatud eelarvestrateegiale väga detailseid nõudeid. Sisuliselt ütleb seadus, et kohaliku omavalitsuse (KOV) eelarvestrateegia peab:

- kirjeldama arengukavas nimetatud eesmärkide finantseerimist;
- hõlmama koostamise aastal vähemalt nelja järgnevat aastat;
- sarnaselt arengukavaga olema volikogu poolt vastu võetud iga aasta 15. oktoobriks;
- sisaldama majanduskeskkonna analüüsi ja prognoosi;
- andma ülevaate seadusega nõutavas detailsuses eelneva aasta tegelikest, jooksvaks aastaks oodatavatest ja järgnevateks aastateks prognoositavatest KOV-i sissetulekutest ja väljaminekutest;
- sisaldama informatsioon eelarvestrateegia perioodiks kavandatavatest kohalike maksude ja maamaksu muudatustest;
- andma ülevaate kohaliku omavalitsuse üksuse ja temast sõltuvate üksuste majandusolukorrast;
- esitama KOV-i ja arvestusüksuse eelneva aasta tegeliku ning jooksvaks ja järgnevateks aastateks prognoositavad põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse suurused;
- sisaldama muud olulist finantsinformatsiooni.

Vaivara valla eelarvestrateegia on koostatud 2015. aasta mais-juulis perioodi 2016-2019 kohta. Eelarvestrateegia võib olla omavalitsuse arengukava osa või iseseisev dokument. Vaivara valla eelarvestrateegia 2016-2019 on iseseisev dokument, kuid sisuliselt kooskõlas valla arengukavaga.

Kuna Vaivara valla eelarve on kassapõhine, on ka eelarvestrateegia koostamisel lähtutud kassapõhisest arvestusmetoodikast. Kassapõhises eelarves kavandatakse majandustehingud selles perioodis, millal planeeritakse nendega seotud raha laekumine või väljamaksmine. Vastavalt seadusele jagatakse eelarves ja seega ka eelarvestrateegias tehingud järgmisteks osadeks: (a) põhitegevuse tulud; (b) põhitegevuse kulud; (c) investeerimistegevus; (d) finantseerimistegevus; (e) likviidsete varade muutus.

Käesolev eelarvestrateegia on liigendatud eelnimetatud eelarveosade lõikes. Täiendavalt antakse eraldi peatükkides ülevaade valla tegevuskeskkonnast, seostest tulemuspõhise planeerimisega, sõltuvate üksuste finantstegevusest ning finantsdistsipliini tagamise meetmete (nii valla enda kui

ka arvestusüksuse põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus) täitmisest, samuti esitatakse tundlikkusanalüüs.

Eelarvestrateegia moodustavad eelarvemudeli tabelid ning tabelleid selgitav ja täiendav käesolev tekstidokument. Strateegia lahutamatuks osaks olevad eelarvemudeli tabelid on täismahus leitavad lisatud exceli failist, kus on näha kõik arvutuskäigud ja seetõttu on võimalik jälgida erinevate tabelite omavahelisi põhjuslikke seoseid ja näitajate omavahelisi mõjusid. Käesoleva eelarvestrateegia koostamist konsulteeris Kalle Kukk, ParemKalle Finants OÜ.

2. Sotsiaalmajandusliku keskkonna analüüs ja prognoos

2.1. Makromajanduslik keskkond

Eesti sisemajanduse koguprodukt kasvab Rahandusministeeriumi prognoosi¹ põhistsenaariumi kohaselt 2015. aastal 2% ja 2016. aastal 2,8%. Aastaks 2017 oodatakse majanduskasvu kiirenemist 3,4%-ni, mille järel hakkab kasvutempo taas aeglustuma kogutoodangu lõhe sulgumise ning töötajate arvu vähenemise tõttu. Rahandusministeerium on selle ja tuleva aasta majanduskasvu prognoose allapoole korrigeerinud, mille põhjuseks on Eesti peamiste kaubanduspartnerite kasvuväljavaadete halvenemine. Järgnevate aastate majanduskasvu prognoosid ei ole võrreldes eelneva prognoosiga muutunud. Ekspordi kasv sel aastal kiireneb, kuid peamiseks majanduse kasvuedajaks jääb sisenõudlus ja import kasvab ekspordist kiiremini. Alates 2016. aastast on oodata ekspordi kasvu järk-järgulist kiirenemist, kuid ka sisenõudluse panus püsib tänu investeringute taastumisele stabiilne. Aastatel 2018-2019 peaks Eesti majandus kasvama keskmiselt 3% aastas. Lisaks ekspordile toetab neil aastail SKP kasvu sisenõudlus, mille kasvutempo taas suureneb.

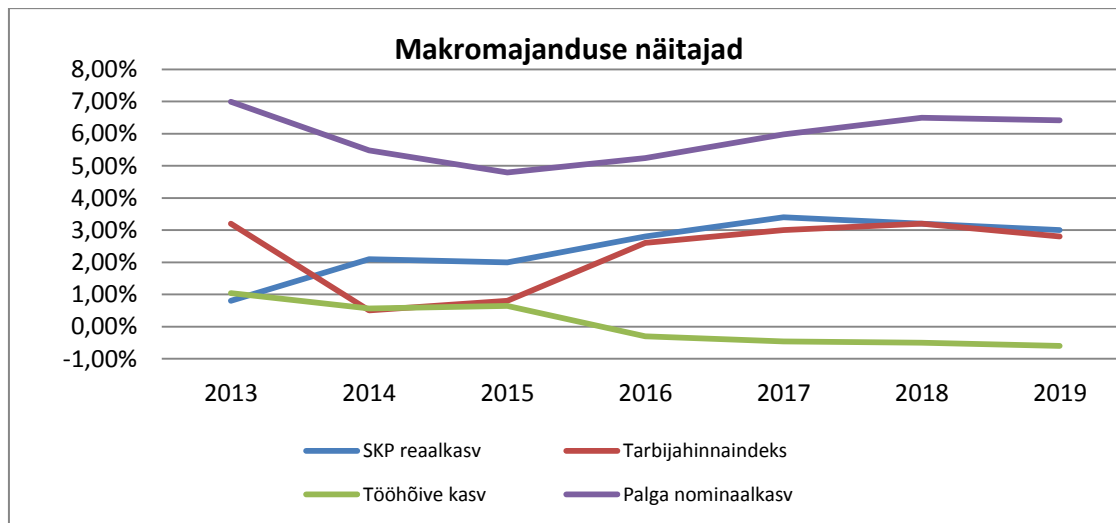
Tabel 1. Makromajanduslikud näitajad 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
SKP jooksevhindades (mln EUR)	18 738,8	19 526,2	20 307,2	21 424,1	22 795,2	24 231,3	25 636,8
SKP reaalkasv	0,8%	2,1%	2,0%	2,8%	3,4%	3,2%	3,0%
SKP nominaalkasv	6,2%	4,2%	4,0%	5,5%	6,4%	6,3%	5,8%
Tarbijahinnaindeks	3,2%	0,5%	0,8%	2,6%	3,0%	3,2%	2,8%
Hõive (tuh inimest)	621,3	624,8	628,8	626,9	624,0	620,9	617,2
Tööhõive kasv	1,0%	0,6%	0,6%	-0,3%	-0,5%	-0,5%	-0,6%
Keskmine kuupalk (EUR)	949,0	1 001,0	1 049,0	1 104,0	1 170,0	1 246,0	1 326,0
Palga nominaalkasv	7,0%	5,5%	4,8%	5,2%	6,0%	6,5%	6,4%
Palga reaalkasv	3,7%	5,7%	4,6%	3,0%	3,2%	3,5%	3,7%

Allikas: Rahandusministeeriumi kevadine prognoos 2015

¹ Käesolevas peatükis on esitatud väljavõtte Rahandusministeeriumi 2015. aasta kevadisest majandusprognoosist.

Tabelis 1 on toodud peamised eelarvestrateegia perioodi hõlmavad makromajanduslikud näitajad, mis on aluseks strateegia prognooside tegemisel. Joonis 1 illustreerib kasvutrende olulisemates näitajates.

Joonis 1. Makromajanduse näitajate kasvud 2013-2019

Sisenõudluse kasvu toetavad 2015. aastal nii eratarbimise kasvu kiirenemine kui ka investeringute oodatav pöördumine tõusule. Eratarbimise kasvu hoiavad selle aasta jooksul kõrgel mitmed tegurid. Palgatulu kiire kasv jätkub nii keskmise palga tõusu kui ka hõivatute arvu lisandumisega ning netopalga tõusule annab sellel aastal omalt poolt tõuke tööjõu maksukoormuse langetamine. Tarbimiskorvi maksumus aasta esimesel poolel ei suurene ning tarbijahindade mõõdukas tõus taastub alles aasta teises pooles. Soodne konjunktuur tööturul hoiab kõrgel tarbijate kindlustunnet. Alates 2015. aasta teisest poolest taanduvad mitmed hinnatõusu pidurdanud välised tegurid ning tarbimiskorvi kallinemine hakkab pidurdama reaalsissetulekute tõusu. 2015. aastal oodatav 4,8% eratarbimise reaalkasv taandub 2016. aastal 2,8%-ni. Edaspidi võib agregeeritud eratarbimise kasvutempo veelgi langeda hinnatõusu kiirenemise ja töötajate arvu vähenemise tõttu. Investeringute vähenemisse eelmisel aastal panustasid kõik sektorid, kuid on põhjust arvata, et kasv 2015. aastal taastub. Ettevõtlussektoris andis kogu languse energeetikavaldkond, mille negatiivne mõju peaks sellel aastal taanduma ning ülejäänud tegevusalad kokku kasvatasid mõõdukalt investeringuid ka eelmisel aastal. Valitsussektori osas lükkus uue perioodi ELi struktuurivahendite kasutamine 2014. aastast 2015. aastasse. Väliskaubanduse prognoosi on lähiaastateks kaubanduspartnerite nõrgemate kasvuväljavaadete ning Venemaa majandusolukorra halvenemise tõttu langetatud.

Madala nafta hinna ning välisturgudel toimunud toiduainete odavnemise tõttu on tarbijahinnad selle aasta esimesel poolel languses. Aasta lõpus hakkab välistegurite negatiivne panus järkjärgult vähenema. Inflatsiooni kergitavad ka riigipoolsed meetmed aasta alguse alkoholiaktsiisi tõstmise tulemusena. 2015. aasta kokkuvõttes tõusevad tarbijahinnad 0,2%. 2016. aastal kiireneb inflatsioon 2,2%-ni peamiselt välistegurite suureneva panuse tõttu, sest naftafutuudid on tõusutrendil ning ka toiduainete hinnad pöörduvad suureneva nõudluse mõjul tõusule. Teenuste hinnatõus kiireneb tasuta kõrghariduse mõju taandumise ning palgakasvu järkjärgulise

kiirenemise tõttu. Lisandub ka tubakaaktsiisi tõus. 2018. aastal võib oodata inflatsiooni kiirenemist 2,9%-ni hoogsamast palgakasvust tingitud teenuste kiirema hinnatõusu, välistegurite suureneva panuse ning riigipoolsete meetmete mõjul. 2019. aastal toimuv aeglustumine 2,6%-ni on seotud valitsuse poolt kinnitatud aktsiisitõusude lõppemisega.

Tööturu olukord muutub üha pingelisemaks ning töötuse kiire vähenemine on juba mõnda aega hoidnud üleval palgasurveid. Seoses tööjõulise elanikkonna vähenemisega ja eeldusega, et tööjõus osalemise ning hõive määrad on saavutamas oma ajaloolist maksimumi, on hõive edasise kasvu väljavaated tagasihoidlikud. 2015. aastal statistiline hõive kasv siiski jätkub, kuna töötajate registreerimiskohustuse sisseviimine on mõjutanud lisaks maksuameti registritele ka erinevaid statistilisi hõive näitajaid. Prognoosi kohaselt kasvab tööga hõivatute arv 2015. aastal sarnaselt eelneva aastaga 0,6% ning pöördub alates järgnevast aastast kuni poole protsendisesse langusesse. Ühtlasi langeb töötuse määr alates järgmisest aastast alla 6%. Keskmise palga kasvutempo peaks vaatamata tööjõu üldisele nappusele eelmise aastaga võrreldes alanema, kuna hinnatase 2015. aastal sarnaselt eelneva aastaga peaaegu ei tõuse ja ekspordihinnad on samuti languses. 2015. aastal võib keskmise palga tõusuks oodata 4,8% ja pea samapalju tõuseb ka reaalpalk. Välisnõudluse kosumise eeldusel peaks järgmisest aastast alates nominaalpalga kasvutempo kiirenema, kuid kiireneva hinnatõusu tõttu langeb reaalpalka kasv 3% juurde. Palgatulu osakaal lisandväärtuses on tõusnud suhteliselt kõrgele ning see peaks edaspidi natukene langema.

2.2. Riigi eelarvestrateegia

Vabariigi Valitsuse prioriteetideks aastatel 2016.-2019 on²:

- 1) Eesti julgeoleku tugevdamine
- 2) Majanduskasvu edendamine ja tööjõumaksude vähendamine
- 3) Madalalpalgaliste toimetuleku suurendamine
- 4) Lastega perede toimetuleku parandamine, laste sündi toetava keskkonna edasiarendamine
- 5) Riigi ja kohaliku halduse reformimine, ääremaastumise leevendamine

2014. aastal jõudis valitsussektori eelarve taas ülejäägini, mis moodustas Statistikaameti esialgsete andmete kohaselt 0,6 SKP-st ehk 121 mln eurot. Keskvalitsus ja sotsiaalkindlustusfondid olid ülejäägis kumbki 0,3% SKP-st, kohalikud omavalitused lõpetasid aasta 5 mln euro suuruse puudujäägiga (0,02% SKP-st). Ülejääk saavutati tänu prognoositust paremale maksulaekumisele eelkõige juriidilise isiku tulumaksu, sotsiaal- ja käibemaksu osas. Samas jäi väiksemaks investeringute maht. Parema maksulaekumine vähendas ka kohalike omavalitsuste puudujääki. Ka sotsiaalkindlustusfondide tulem oli oodatust parem peamiselt prognoositust väiksemate tööstuskindlustushüvitiste tõttu. Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon oli 2014. aastal ülejäägis 1,3% SKP-st.

² Käesolevas peatükis esitatud põhineb riigi eelarvestrateegial 2016-2019 ja Rahandusministeeriumi 2015. aasta kevadisel majandusprognoosil.

2015. aasta eelarvepositsioon langeb taas puudujääki, mis ulatub 0,6%-ni SKP-st. Peamiseks puudujäägi tekitajaks on keskvalitsus, kuid ka kohalikud omavalitsused jäävad kogu prognoosiperioodi jooksul prognoositavalt defitsiiti. Keskvalitsuse nominaalset puudujääki põhjustavad nii maksutulude aeglasem kasv tulumaksu ja tööstuskindlustusmakse alanemise tõttu, kui ka saastekvootide müügist saadud tuludega seotud investeeringud ning II pensionisamba lisamaksud, mis kokku ulatuvad 2015. aastal 0,6%-ni SKP-st. Sotsiaalkindlustusfondid on tänu Töötukassale jätkuvalt ülejäägis (2015. a 0,2%- SKP-st). 2016. aastal väheneb valitsussektori eelarvepuudujääk Vabariigi Valitsuses heakskiidetud tulu- ja kulumeetmete tulemusel 0,1%-ni SKPst. Meetmed avaldavad positiivset mõju riigieelarve positsioonile, ülejäänud valitsussektori tasandid jäävad kevadprognoosi tasemele. Järgnevatel aastatel on oodata valitsussektori eelarvepositsiooni pidevat paranemist ning jõudmist ülejäägini (0,4% SKP-st) 2018. aastal.

2014. aasta maksukoormuseks kujunes 32,9% SKP-st. Maksude laekumist suurendasid administratiivsed meetmed. Tööjõumaksude laekumist mõjutas positiivselt töötajate registri rakendumine alates 1. juulist. 2014. aasta lõpus jõustusid ettevõtete kohustus esitada Maksu- ja Tolliametile arvete andmed ja ettevõtte sõiduauto sisendkäibemaksu mahaarvamise 50% piirang. Seoses üleminekuga ESA2010 arvepidamisele lisandus maksukoormuse arvestusse saastekvootide müügitulu, mis omab mõju alates 2014. aastast. Valitsuse eesmärk on hoida maksukoormus 2014. aasta tasemel (ca 33% SKP-st), vähendades tööjõuga seotud makse. Perioodil 2015–2019 on maksukoormust vähendava mõjuga tulumaksu ja tööstuskindlustusmakse määra langetamine, maksuvaba tulu tõstmine ja sotsiaalmaksu määra langetamine. Tehniliselt on maksukoormust vähendava mõjuga ka kohustusliku kogumispensioni suuremad riigipoolsed sissemaksed omapoolsete maksetega jätkanule. Maksukoormust suurendab eelkõige aktsiisimäärade tõstmine, kuid lisaks suurendavad laekumisi ka planeeritavad pakendiaktsiisi muudatused ja teekasutustasu kehtestamine raskeveokitele.

Eesti eelarvepoliitika põhieesmärk iseseisvusaastate jooksul on olnud hoida valitsussektori eelarvepositsioon keskpikal perioodil tasakaalus ning võimaluse korral ülejäägiga, mis on omakorda väljendunud madalas võlakoormuse tasemes. 2014. aasta lõpus ulatus Eesti valitsussektori võlg 10,6%-ni SKP-st, mis on võrreldes 2013. aastaga 0,5% kõrgem tase. Võlakoormuse suurenemise põhjusteks olid eelkõige muu keskvalitsuse (sihtasutused ja avalik-õiguslikud institutsioonid) asutuste ning kohalike omavalitsuste võlakoormuse kasv. Veidi suurenes ka Euroopa Finantsstabiilsusfondi (EFSF) poolt väljastatud laenude maht. 2015. aastal väheneb valitsussektori võlakoormus 10,3%-le SKP-st. Võlakoormuse vähenemise põhjuseks on keskvalitsuse panuse vähenemine, kohalike omavalitsuste võlakoormus püsib protsendina SKP-st 2014. aasta tasemel. Prognoosi kohaselt väheneb valitsussektori võlg ka järgnevatel aastatel ning prognoosiperioodi lõpuks moodustab see 8,4% SKP-st. Kuna keskvalitsuse negatiivset rahavoogu rahastatakse reservide arvelt, siis uusi laene ei võeta ning samas makstakse tagasi vanu laene. Ilma EFSF-ita väheneb keskvalitsuse panus võlakoormusesse nii nominaalselt kui ka protsendina SKP-st. EFSF-i panus samal ajal nominaalselt küll suureneb, kuid protsendina SKP-st väheneb. Kohalike omavalitsuste puudujääk kaetakse prognoosi kohaselt kogu keskpika perioodi jooksul võõrvahenditest ning nende nominaalne võla maht suureneb, protsendina SKP-st püsib see 3,9% lähedal.

Tabel 2. Valitsussektori eelarvepositsioon ja võlakoormus 2014-2019

% SKP-st	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Valitsussektori eelarvepositsioon	0,6	-0,5	-0,6	-0,5	0,1	0,8
Keskvalitsus	0,3	-0,7	-0,9	-0,9	-0,2	0,6
Sotsiaalkindlustusfondid	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Kohalikud omavalitsused	0,0	-0,2	-0,2	-0,4	-0,1	-0,2
Valitsussektori võlakoormus	10,6	10,3	9,9	9,6	8,9	8,4
Keskvalitsus (sh EFSF)	6,7	6,4	6,0	5,5	5,0	4,5
Kohalikud omavalitsused	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9

Allikas: Rahandusministeeriumi kevadine prognoos 2015

Kohaliku omavalitsuse üksused kohustusid 2014. a novembriks koostama eelarvestrateegia perioodiks 2015–2018. Strateegias on tulude ja kulude kavandamisel jäädud konservatiivseks. Näiteks tulumaksu eeldatakse sellel perioodil laekuvat kokku 82 mln eurot Rahandusministeeriumi prognoositust vähem. Tööjõukulused planeeritakse kasvatada keskmiselt 3% aastas, mis jääb oluliselt alla prognoositavale riigi keskmise palga kasvule (keskmiselt 6% aastas). Majandamiskulude kasvuks arvestatakse keskmiselt 2% aastas. Konservatiivse planeerimise tulemusena jõutakse eeldatavalt alates 2017. aastast ülejääki.

2.3. Kohalik tegevuskeskkond

Tabelis 3 on näidatud statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted Vaivara vallas, kuid majanduslikult aktiivseid on Statistikaameti andmetel nendest viimastel aastatel olnud keskmiselt kaks korda vähem. Tabelis 4 on toodud brutotulu saajad ja nende keskmine kuine sissetulek.

Tabel 3. Valla ettevõtted tegevusala järgi 2007-2014

	KOKKU	Põllumajandus, metsandus, kalapüük	Töötlev tööstus	Ehitus	Hulgi- ja jaekaubandus, sõidukite remont	Veondus, laondus	Majutus, Toitlustus	Kinnisvaraalane tegevus	Muud tegevusalad
2007	77	31	9	8	9	5	6	1	8
2008	68	26	7	8	8	7	5	0	7
2009	75	27	6	11	7	7	5	3	9
2010	82	24	7	12	8	5	5	4	17
2011	84	29	9	8	9	5	2	5	17
2012	86	22	9	8	14	5	3	3	22
2013	82	23	6	8	14	5	4	2	20
2014	72	17	7	8	13	4	3	2	18

Allikas: Statistikaamet

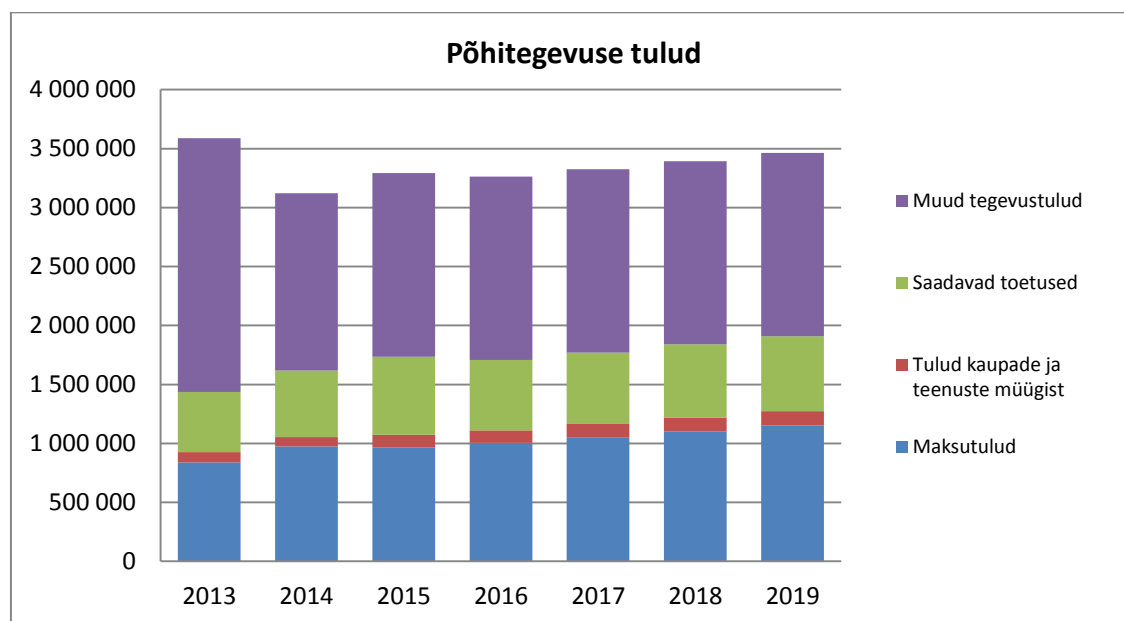
Tabel 4. Brütotulu saajate arv ja nende keskmine brütotulu 2007-2014

	Palgatöötaja kuukeskmine brütotulu, eurot		Brütotulu saajad	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised
2007	613	410	344	261
2008	706	514	341	276
2009	673	498	295	245
2010	688	501	285	225
2011	731	507	295	232
2012	819	550	315	247
2013	865	575	325	258
2014	890	621	355	245

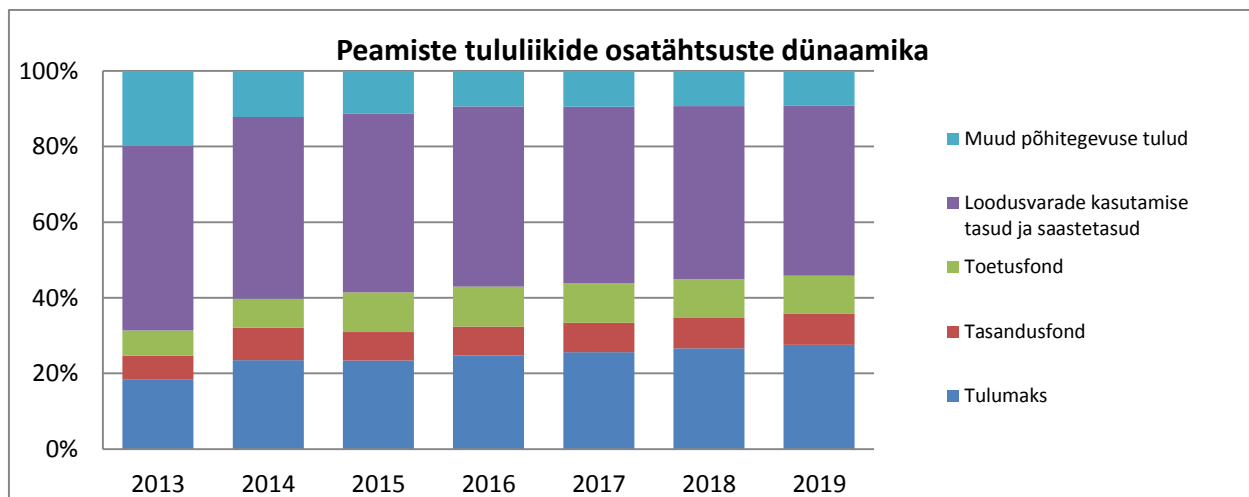
Allikas: Statistikaamet

3. Tulubaasi ülevaade ja prognoos

Vaivara valla põhitegevuse tulud moodustasid 2013. aastal 3,59 ja 2014. aastal 3,12 miljonit eurot. 2015. aastal on põhitegevuse tulude oodatav laekumine 3,29 miljonit eurot. Aastatel 2012-2013 moodustasid olulise osa erakorralised laekumised kindlustushüvitistest, kokku ligikaudu pool miljonit eurot. Valla tulude laekumine peamiste tululiikide kaupa aastate lõikes on näidatud joonisel 2.

Joonis 2. Põhitegevuse tulude laekumine 2013-2019

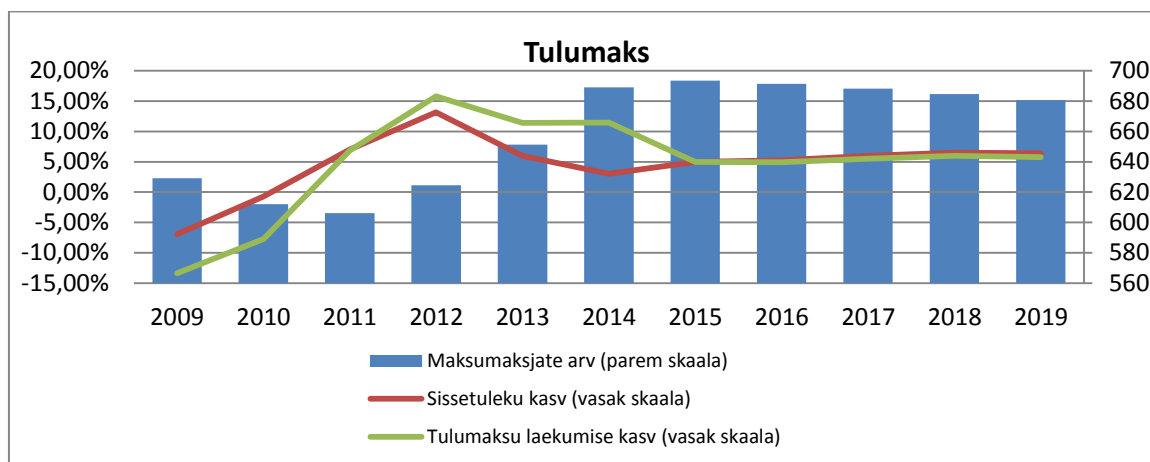

Joonis 3. Põhitegevuse tulude osakaalud 2013-2019

Valla tulud jäävad 2016. aastal samale tasemele 2015. aastaga võrreldes või pigem kahanevad. Seejärel tulud kasvavad vähesel määral strateegiaperioodi igal aastal, jõudes 2019. aastaks oodatavalt 3,46 miljoni euroni, tingituna tulumaksu suurenevast laekumisest. Suurima osa põhitegevuse tuludest moodustavad ca 45 protsendiga ressursitasud – loodusvarade kasutamise tasud ja saastetasud (vt joonis 3). Tulenevalt tasandusfondi mudeli muutumisest hakkas Vaivara vald alates 2013. aastast saama toetust tasandusfondist, mis olulisel määral kompenseeris ressursitasude vähenemise efekti.

3.1. Tulumaks

Joonisel 4 on kajastatud Vaivara valla eelarvesse laekuva tulumaksu aastased kasvud ja langused perioodil 2009-2019. Samuti on näidatud maksumaksjate arvu ja valla maksumaksjate keskmise sissetuleku muutused, mis on tulumaksu laekumise peamised mõjutegurid.

Joonis 4. Tulumaksu laekumine 2009-2019

Eelarvestrateegia perioodil ja sellele eelnenud aastatel iseloomustab vallale laekuvat tulumaksu järgmine:

- kuni 2008. aastani nii Eesti keskmine palk kui ka Vaivara valla elanike sissetulekud suurenesid (neist kolmel viimasel aastal oli kasv tugevalt üle 10% aastas), mis viis nendel aastatel ka tulumaksu laekumise väga kiire kasvuni – valla eelarvesse laekus 2008. aastal tulumaksu 2,1 korda enam kui 2005. aastal;
- samal ajal kasvas ka valla maksumaksjate arv (eelkõige 2006. aastal, kui aastane kasv moodustas koguni 16%), mis samuti panustas tulumaksu laekumise kiirele kasvule;
- aastatel 2009 ja 2010 ilmnesid selgelt majanduskriisi mõjud ka Vaivara vallas, kui maksumaksjate hulk kahanes aastas vastavalt 6,9% ja 2,7% (ka veel 2011. aastal vähenes maksumaksjate arve ühe protsendi võrra) ning tulumaksu arvestuse aluseks olev aastakeskmine igakuine sissetulek vastavalt 7,0% ja 0,7%, mis viis tulumaksu laekumise vähenemiseni 2010. aastal 2008. aastaga võrreldes 20% võrra³;
- aastatel 2011-2012 on taas täheldatav sissetulekute suhteliselt kiire kasv, suurenedes kahe aastaga kokku ca 18%;
- maksumaksjate arvu suhteliselt kiire kasv on täheldatav perioodil 2012-2014, suurenedes kokku 13%;
- 2015. aasta kokkuvõttes on oodata tulumaksu laekumise 5% suurust kasvu eelmise aastaga võrreldes, mis tuleneb eelkõige keskmise sissetuleku kasvust;
- aastatel 2016-2019 on valla maksumaksjate arvu kasv võrdsustatud Eesti üldise tööhõive kasvuga, mis tähendab tulenevalt demograafilistest trendidest negatiivset kasvu;
- perioodil 2016-2019 on valla sissetulekute kasv võrdsustatud Eesti keskmise palga kasvuga, ulatudes üle 6 protsendi aastas;
- tulumaksu ja sissetulekute suhe on vastavalt seadusele alates 2014. aastast 11,6%.

Tabelis 5 on kajastatud vallale laekuva tulumaksu prognoos ja selle aluseks olevad eeldused.

Tabel 5. Tulumaksu laekumise prognoos

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Maksumaksjate arv	625	651	689	693	691	688	685	681
Maksumaksjate arvu muutus	3,1%	4,3%	5,8%	0,6%	-0,3%	-0,5%	-0,5%	-0,6%
Väljamaksed füüsilistele isikutele	5 216 686	5 764 589	6 281 911	6 638 235	6 965 173	7 347 423	7 785 818	8 236 335
Sissetulek inimese kohta kuus	696	738	760	798	840	890	948	1 008
Sissetuleku kasv	13,2%	6,0%	3,0%	5,0%	5,2%	6,0%	6,5%	6,4%
Sissetuleku kasv Eestis kokku	5,7%	7,0%	5,5%	4,8%	5,2%	6,0%	6,5%	6,4%
Tulumaksu laekumine	590 736	658 162	733 498	770 035	807 960	852 301	903 155	955 415
Tulumaksu laekumise kasv	15,8%	11,4%	11,4%	5,0%	4,9%	5,5%	6,0%	5,8%
Tulumaksu laekumise ja sissetulekute suhe	11,32%	11,42%	11,68%	11,60%	11,60%	11,60%	11,60%	11,60%

Allikas: 2012-2014 Rahandusministeeriumi andmed

³ Oma mõju tulumaksu vähenemisele aastatel 2009-2010 avaldas ka riigipoolne otsus alandada 1. aprillist 2009 kohalikele omavalitsustele eraldatava tulumaksu osa 11,93%-lt 11,4%-ni sissetulekutest.

3.2. Maamaks

Maamaksu tegelik laekumine on viimasel paaril aastal olnud tasemel ligikaudu 180 tuhat eurot. 2013. aastast üleriigiliselt rakendunud kodualuse maa maksuvabastus vähendas maamaksu laekumist hinnanguliselt kümnendiku võrra. 2014. aastast ligikaudu veerandi võrra suurenenud teatistepõhine maa maksustamishind tõstis maamaksu laekumise 240 tuhande euroni. 2015. ja järgnevatel aastatel prognoositakse siiski mõnevõrra madalamat laekumist. Vaivara vald rakendab elamu- ja õuema puhul maamaksu määra 2,5% ning haritava maa ja loodusliku rohumaa puhul 1,5% (seadusega maksimaalselt lubatavad määrad on vastavalt 2,5% ja 2,0%). Maksimaalsete määrade rakendamisel mõlema maatüübi puhul oleks strateegiaperioodil võimalik suurendada iga-aastselt tulusid kolme tuhande euro võrra. Strateegiaperioodil võimalike muutustega maa maksustamishinnas ega maksumääras ei arvestata.

3.3. Ressursitasud

Vaivara valla eelarve peamiseks sissetulekuks on senistel aastatel olnud ressursitasude, eelkõige üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu ja vee erikasutustasu laekumine (minimaalselt laekub lisaks saastetasusid).

2012. aasta lõpuni laekus kaevandusala asukohajärgsele omavalitsusele 50% 2009. aasta kaevandamisõiguse tasu määrast. 2013. aastast jõustunud keskkonnatasude seaduse muudatuse tulemusena hakkas üleriigilise tähtsusega maardla maavara kaevandamisõiguse tasust laekuma omavalitsuse eelarvesse 25% 2011. aasta tasumäärast. Vee erikasutuse tasust laekus omavalitsusele seni 50% 2009. aasta määrast. Üleriigilise tähtsusega maardla vee erikasutuse tasust hakkas 2013. aastast laekuma omavalitsuse eelarvesse 25% 2011. aasta tasumäärast.

Seoses ressursitasude jaotuspõhimõtete muudatusega nähti ette nelja-aastane järk-järgult vähenev kompensatsioon tasandusfondi osana. Kompensatsiooni saavad need omavalitsused, kelle üleriigiliste maardlate keskkonnatasude laekumine ja tasandusfondi eraldis ei kata muudatusest tingitud tulude vähenemist. Tulude vähenemine kompenseeritakse neile omavalitsustele, kelle 2013. aasta arvestuslik tasandusfondi eraldis vähenemist ei kata. Tulude vähenemine kompenseeritakse 2013. aastal 70%, 2014. aastal 50%, 2015. aastal 30% ja 2016. aastal 10% ulatuses.

Kuna Vaivara valla puhul ületas tasandusfondi laekumine 2013. aastal prognoositud ressursitasude vähenemise summat, siis Vaivara puhul ei arvestata kompensatsioonimehhanismi rakendumisega.

Seoses kaevemahtude suurenemisega 2013. aastast on kaevandamisõiguse tasu laekunud valla eelarvesse püsivalt tasemel 600 tuhat eurot ning sarnane on prognoos ka järgnevateks aastateks.

Vee erikasutuse tasu laekumise prognoos on tuginevalt eelnevate aastate tegelikule laekumisele tasemel 900-950 tuhat eurot.

3.4. Tasandusfond ja toetusfond

2013. aastal lisandus toetusfondi kolm uut toetust:

- **Vajaduspõhist peretoetust** hakkasid maksma kohalikud omavalitsused ning riik hüvitab neile sellega seonduvad kulud (nii toetuse kui administreerimise).
- Keskkonnatasude seaduse muudatusega vähendati kohalikele omavalitsustele üleriigilise tähtsusega maardlatest laekuva **keskkonnatasude** osa. Toetus on ette nähtud ülemineku mõjude leevendamiseks (vt peatükk 3.3).
- **Maamaksuvabastuse rakendamine** 2013. aastast nõudis kohalikelt omavalitsustelt esimesel aastal olulist lisatööd. Toetus võimaldab katta selle rakendamisega seotud kulusid. Toetust maksti ainult 2013. aastal.

2015. aastast hakati **kohaliku teede hoiu toetust** maksma toetusfondi osana.

Eelarvestrateegia perioodil iseloomustab valla tasandusfondi ja toetusfondi järgmine (vt tabel 6):

- ressursitasude suure osakaalu tõttu eelarves Vaivara vald kuni 2012. aastani (kaasa arvatud) tasandusfondist toetust ei saanud;
- tulenevalt keskkonnatasude seaduse muudatustest jäeti alates 2013. aastast tasandusfondi mudelist välja üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasud ja vee erikasutustasud;
- muid muudatusi tasandusfondi mudeli ülesehituses⁴ prognoosiperioodil ette ei nähta;
- tasandusfondi mudeli arvestuslike kulude ühikväärtused eeldatakse järgnevatel aastatel kasvavat 5% aastas, välja arvatud hooldatavate arvu kulukomponent, milles kasvu ette ei nähta⁵;
- toetusfondi komponendid eeldatakse järgnevatel aastatel jäävat 2015. aastaks määratud tasemele.

⁴ Riigieelarves ette nähtud tasandusfondi suuruse aluseks on arvestuslike kulude ja tulude vahe, mis on läbi korrutatud eelarvete tasandusfondi koefitsiendiga. Keskmise tegevuskulu arvestuse aluseks on parameetrite hinded (ühiku maksumus) ühe lapse, kooliealise, tööealise, vanuri, arvestusliku teepikkuse ja hooldatava või hooldajateenust saava puudega isiku kohta. Arvestuslik keskmine tegevuskulu saadakse statistiliste näitajate ning ühiku maksumuse korrutiste summeerimisega. Arvestuslike tulude leidmisel võetakse aluseks kolmel eelneval aastal laekunud tulumaksude ja kohalike maardlate kaevandamisõiguse tasude kaalutud keskmine ning eelneva aasta arvestusliku maamaksu suurus.

⁵ Aluseks on võetud rahandusministeeriumi veebilehel olevad soovitusel: <http://www.fin.ee/doc.php?110036>.

Tabel 6. Tasandusfondi ja toetusfondi laekumine 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hariduskuludeks	158 978	145 045	187 703	187 703	187 703	187 703	187 703
Toimetulekutoetus	69 268	77 147	55 639	55 639	55 639	55 639	55 639
Sotsiaalteenuste osutamise toetus	6 072	6 231	4 861	4 861	4 861	4 861	4 861
Sündide ja surmade registreerimine	25	55	24	24	24	24	24
Vajaduspõhise peretoetuse maksmise hüvitis	3 539	9 561	16 456	16 456	16 456	16 456	16 456
Kohalike teede hoiu toetus			81 654	81 654	81 654	81 654	81 654
Maamaksuvabastuse rakendamise korraldamise toetus	1 254						
KOKKU TOETUSFOND	239 136	238 039	346 337	346 337	346 337	346 337	346 337
TASANDUSFOND	227 279	269 428	247 958	248 649	258 435	274 135	287 545

3.5. Muud põhitegevuse tulud

Eelarvestrateegia perioodil iseloomustab valla muid tulusid järgmine:

- kohalikke makse Vaivara vallas ei rakendata;
- riigilõivude baasis ja määras muutusi ei prognoosita;
- tulud asutuste majandustegevusest prognoositakse kasvavat tarbijahinnaindeksi võrra;
- ühekordse projektipõhise iseloomuga toetuste laekumist järgmisteks aastateks ei prognoosita;
- menetlusteenistuse kaasfinantseeringute laekumist alates 2016. aastast enam ette ei nähta;
- riigieelarvest laekuv teederaha kajastati eelnevatel aastatel põhivara soetuseks saadava sihtfinantseerimisena, alates 2015. aastast on see toetusfondi osas ja strateegias näidatud põhitegevuse tulude all.

4. *Strateegilised eesmärgid ja tegevusvaldkonnad*

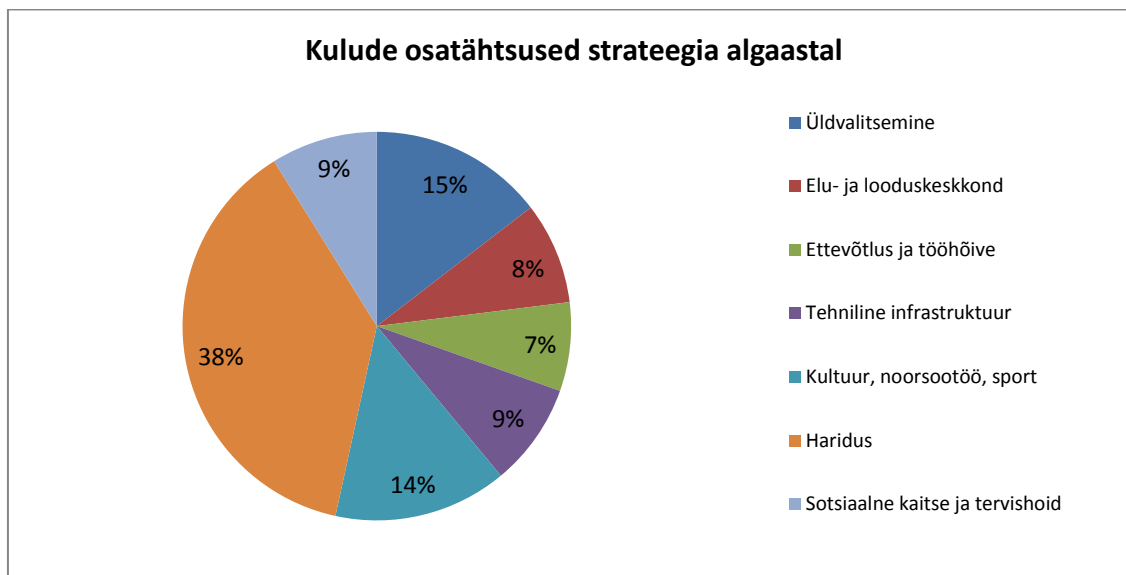
Vaivara valla arengukavas on esitatud valla eesmärgid, järgnevate aastate tegevused eesmärkide ellu viimiseks ning indikaatorid koos sihttasemetega, mis aitavad konkreetselt mõõta eesmärkide poole liikumist. Eelarvestrateegias on nii põhitegevuse kulud kui ka investeeringud liigendatud nn meetmete kaupa, mis vastab eesmärkide grupeerimisele arengukavas.

Vaivara valla poolt rahastatavad meetmed on järgmised:

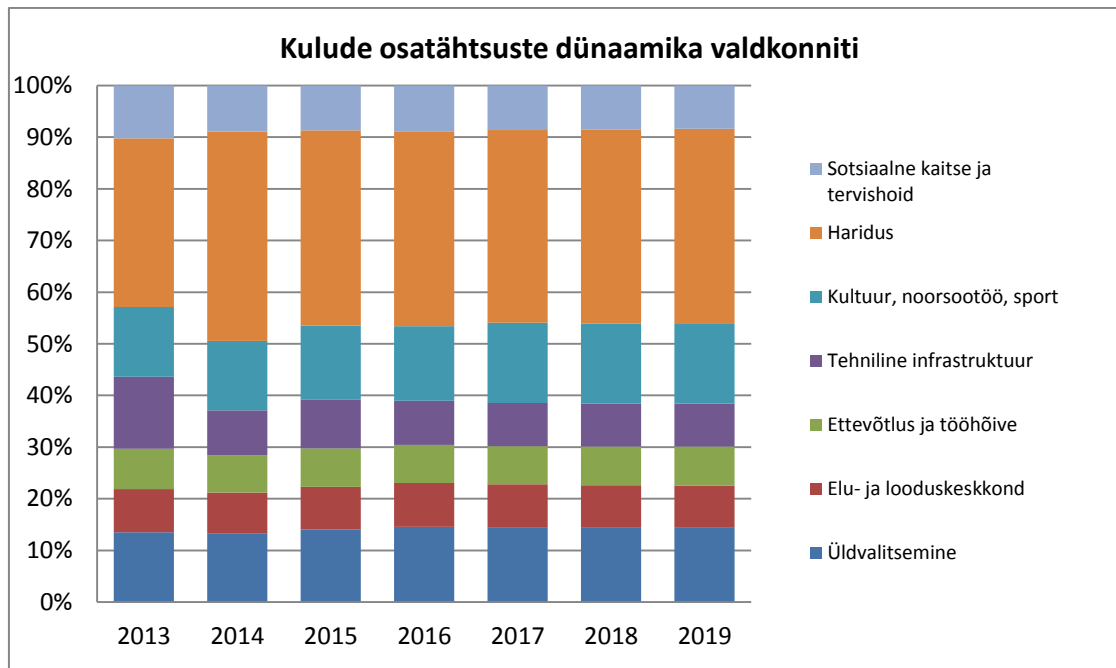
- Üldvalitsemine

- Meede 1.1. Elu ja looduskeskkond
- Meede 2.1. Ettevõtlus ja tööhõive
- Meede 3.1. Vesi ja kanalisatsioon
- Meede 3.2. Teed ja transport
- Meede 3.3. Soojamajandus ja energeetika
- Meede 4.1. Kultuur, noorsootöö ja sport
- Meede 4.2. Haridus
- Meede 4.3. Sotsiaalne kaitse ja tervishoid

Meetmete rahastusmahtude osakaalud ja muutused nendes järgnevatel aastatel viitavad sellele, millised valdkonnad on valla jaoks prioriteetsemad ning millesse seetõttu on vajalik ja põhjendatud panustada ka enam ressursse eesmärkide saavutamiseks. Suure osa Vaivara valla põhitegevuse kuludest ehk 38% moodustavad hariduskulud (2016. aasta näitel). Üle 10% suuruse osakaaluga on veel üldvalitsemise kulud (15%) ning kulud kultuurile, noorsootööle ja spordile (14%). Järgnevad osakaalude mahult sotsiaalse kaitse kulud (9%), tehnilise infrastruktuuri kulud (9%), elu- ja looduskeskkonna kulud (8%) ning ettevõtluse ja tööhõive kulud (7%). Joonisel 5 on toodud meetmete kaupa põhitegevuse kulud 2016. aastal ning joonisel 6 nende trendid perioodil 2013-2019.

Joonis 5. Meetmete osakaalud põhitegevuse kogukuludes 2016

Joonis 6. Meetmete osakaalud põhitegevuse kogukuludes 2013-2019

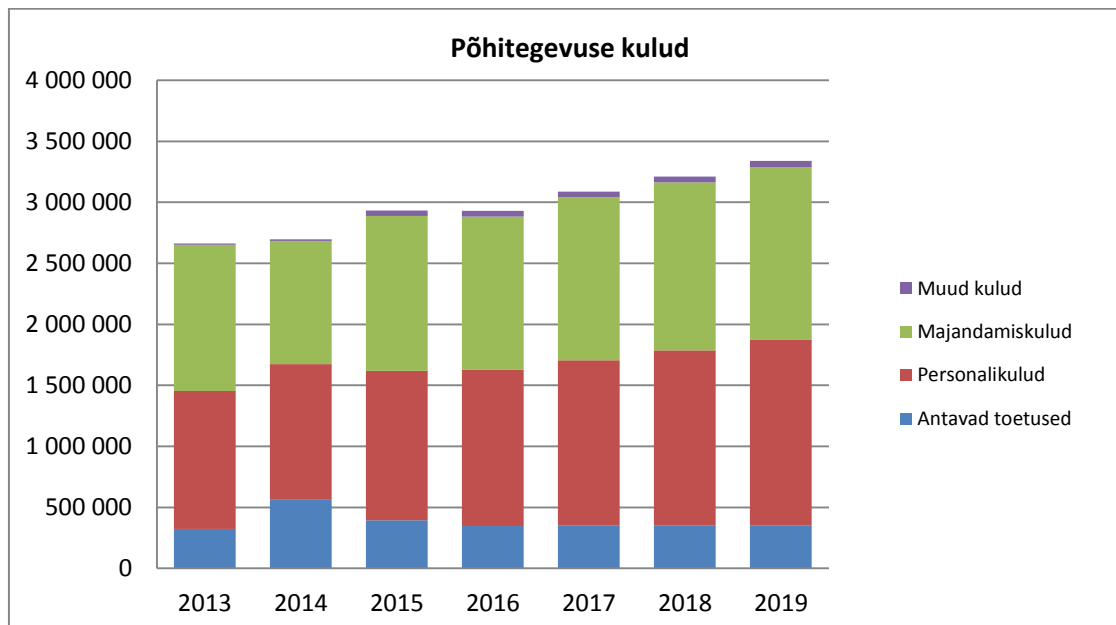
Kuna struktuursed muutused põhitegevuse kuludes ei ole enamasti järsud, siis seda enam peegeldavad omavalitsuse prioriteete investeeringud. Vaivara valla põhivarainvesteeringud strateegiaperioodil piirduvad siiski ainult teede ja tänavate remonttöödega, kuna seni oli prioriteediks Sinimäe kooli taastamine ning kavas on hariduskompleksi täiendada veel võimaldada.

5. Põhitegevuse kulude prognoos

Eelarvestrateegia perioodil iseloomustab Vaivara valla põhitegevuse kulusid (vt joonis 7) järgmine:

- kulud suurenevad 2014. aasta 2,70 miljonilt eurolt 2015. aastal oodatavalt 2,93 miljonile eurole;
- strateegiaperioodi lõpuks moodustavad põhitegevuse kulud 3,08 miljonit eurot;
- 2015. aastast suurenevad seoses Sinimäe hariduskompleksi kasutusse andmisega majandamiskulud, mis tasutakse üürina KA Vaiko AS-ile;
- 2017. aastast lisanduvad võimaldajad majandamiskulud – arvestuslikult 40 tuhat eurot aastas;
- alates 2016. aastast kasvavad personalikulud üldjuhul Eesti keskmise palga kasvu võrra;
- alates 2016. aastast kasvavad majandamiskulud üldiselt tarbijahinnaindeksi võrra;
- antavad toetused püsivad alates 2016. aastast üldiselt 2014. aasta tasemel, v.a KA Vaiko AS-ile antavad subsiidiumid, mis suurenevad tarbijahinnaindeksi võrra;
- reservfondi mahuks on arvestatud 1% põhitegevuse tulude mahust;
- põhitegevuse kuludest moodustavad personalikulud eelarvestrateegia perioodil keskmiselt 44%, majandamiskulud 43%, mitmesugused antavad toetused 13%.

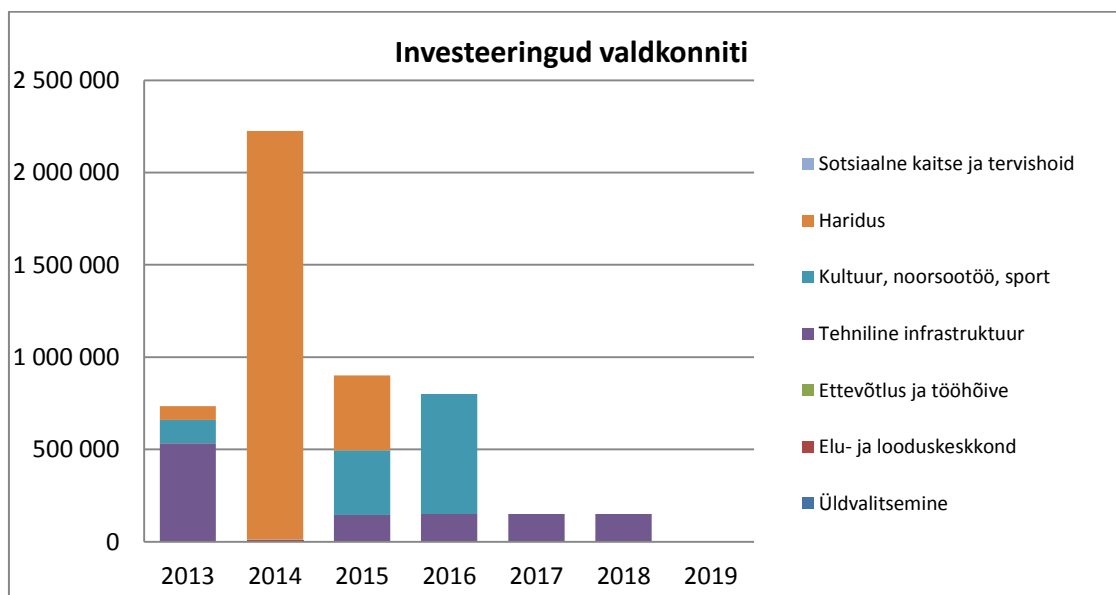

Joonis 7. Põhitegevuse kulud 2013-2019

6. Investeeringute kavandamine

Vaivara valla investeeringud viimasel paaril aastal ja eelarvestrateegia perioodil piirduvad Sinimäe hariduskompleksi arendamisega ning teede ja tänavate parendustöödega (vt joonis 8).

Joonis 8. Investeeringud valdkondade lõikes 2013-2019

Aastatel 2013-2015 teostati investeeringud Sinimäe hariduskompleksi taastamiseks ja edasi arendamiseks summas 2,67 miljonit eurot, mis kaetakse 450 tuhande euro ulatuses laenuga, poole miljoni euro ulatuses kindlustushüvitistest, 560 tuhande euro ulatuses riigieelarvelise toetusega ja ülejäänud osas omavahenditest.

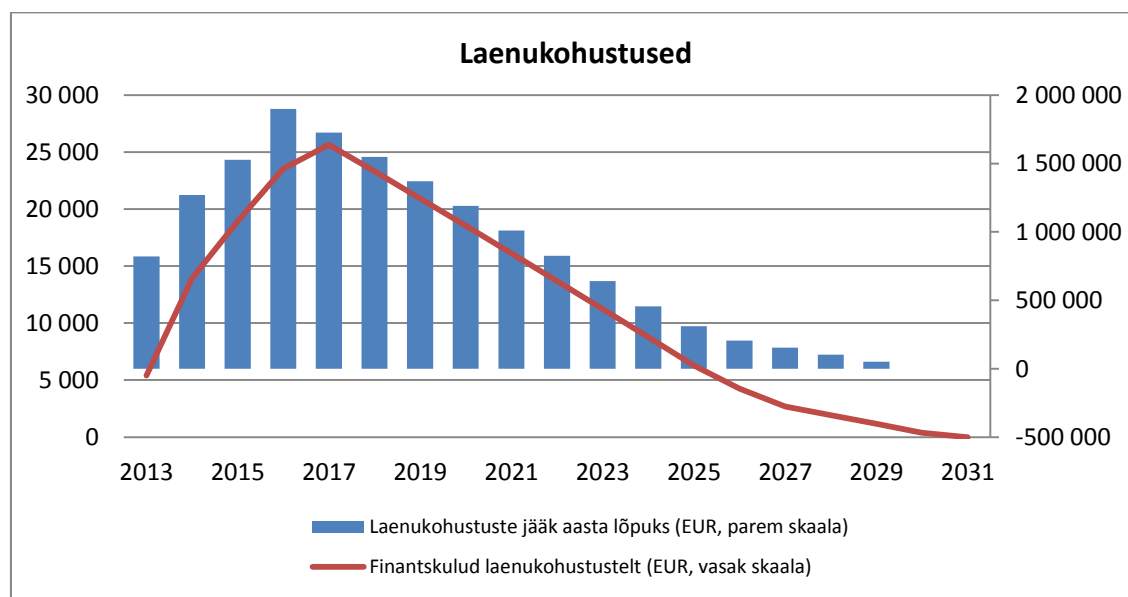
Aastatele 2015-2016 on kavandatud hariduskompleksi teise etapi ehk võimla ehitus. Prognoositavaks maksumuseks on miljon eurot, millest 850 tuhat eurot moodustavad laenud.

Perioodil 2013-2018 investeeritakse teedesse ja tänavatesse kokku 1,13 miljonit eurot.

Valla tütaretevõtte KA Vaiko AS-i eelarves on ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni projekti omafinantseeringuks aastatele 2016-2017 kavandatud kokku 300 tuhat eurot. Täiendava omafinantseeringu katmiseks on võimalik laenu võtmine. Kogu investeeringu maksumus on prognoositavalt üle kahe miljoni euro, millele on plaanist toetust taotleda KIK-ist.

7. Kohustuste planeerimine

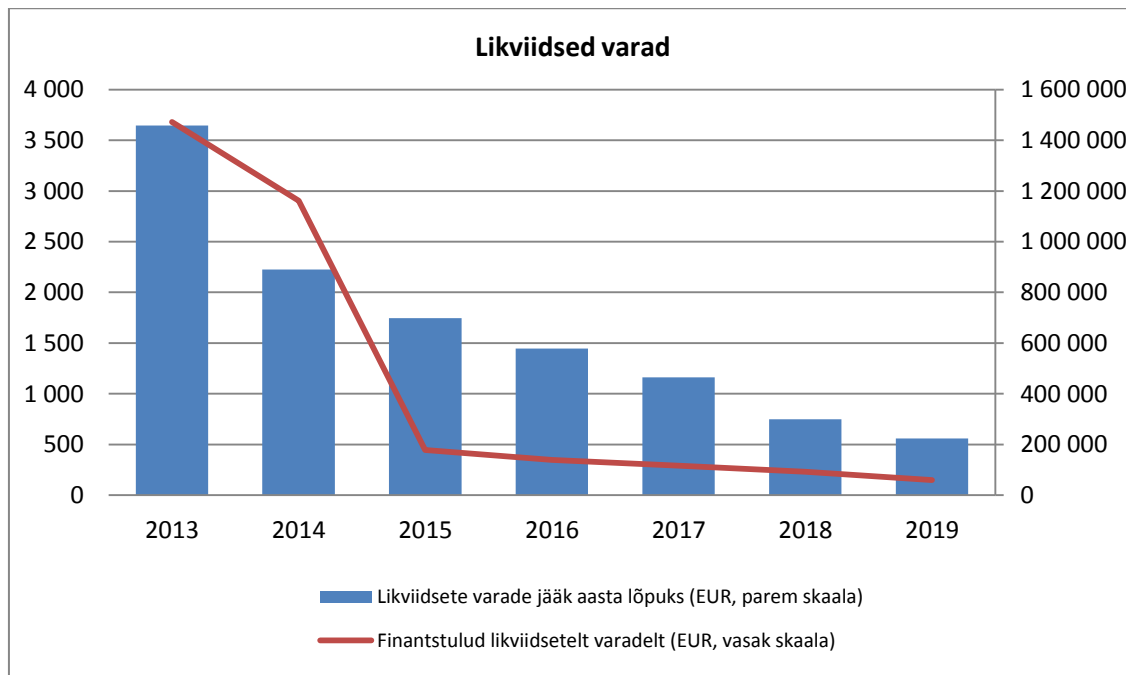
Enne 2013. aastat oli Vaivara vallas üks kehtiv laen – 2008. aastal võetud laen erinevate investeeringute teostamiseks, mis sai lõplikult tagasi makstud 2013. aastal. 2013. aastal võeti veeprojektide finantseerimiseks laen Keskkonnainvesteeringute Keskuselt summas 820 567 eurot. 2014. aastal võeti Danske Bankiga sõlmitud kokkuleppe alusel välja osa laenus Sinimäe hariduskompleksi taastamiseks summas 450 tuhat eurot. Kompleksi teise etapi (võimla) ehituseks on kavas 2015. aastal võtta kasutusele täiendavalt 350 tuhat eurot ja 2016. aastal 500 tuhat eurot. Nimetatud laenude intressimäärade suurusjärk on 6 kuu euribor + 1% ning kõik laenud makstakse tagasi hiljemalt 2030. aastal (vt joonis 9).

Joonis 9. Laenukohustused 2013-2031

8. Likviidsed varad

Valla likviidsete varade maht moodustas 2013. aasta lõpuks 1,46 miljonit eurot ja 2014. aasta lõpuks 890 tuhat eurot. 2015. aasta lõpu eeldatav tase on ca 700 tuhat eurot. Eelarvestrateegia perioodi lõpuks vähenevad likviidsed varad 224 tuhande euroni (vt joonis 10). Seega moodustavad likviidsed varad eelarvestrateegia aastatel 7-20 protsenti põhitegevuse kuludest, jäädes enamikul aastatest alla soovitatava taseme⁶.

Joonis 10. Likviidsed varad ja intressitulud 2013-2019

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus sätestab piirid, kuhu võib vabasid vahendeid paigutada. Lubatud instrumentideks on:

- kuni üheaastase tähtajaga hoiused krediidasutustes, kui krediidasutusel või selle emattevõtja või filiaalina tegutseval välisriigi krediidasutusel ei ole rahvusvaheliselt tunnustatud reitinguagentuuride määratletuse kohaselt krediidireiting väiksem kui P-1 (Moody's) või selle ekvivalent;
- igapäevaseks arveldamiseks omatavad hoiused krediidasutuses, millel puudub krediidireiting või see on väiksem kui rahvusvaheliselt tunnustatud reitinguagentuuride määratluse kohaselt investeerimisjärgu krediidireiting, tingimusel, et sellistes

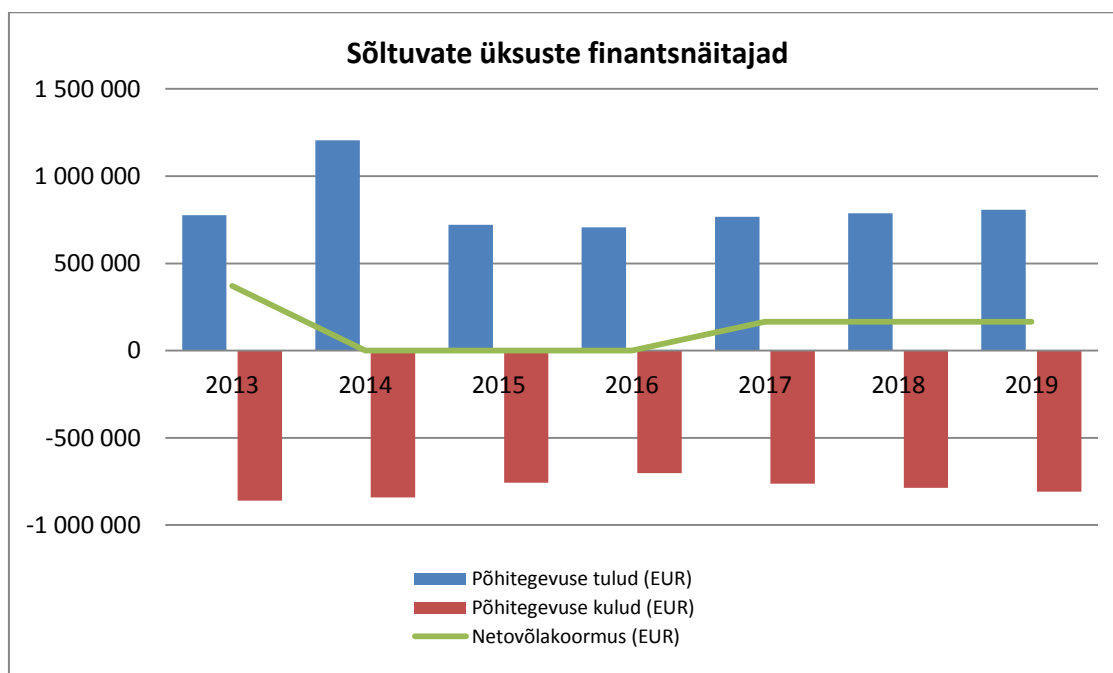
⁶ Soovituslik on hoida likviidseid varasid kahe kuu põhitegevuse kulude jagu ehk varade maht peaks iga aasta lõpu seisuga moodustama ühe kuuendiku sama aasta põhitegevuse kuludest, et (a) tagada aastasisesed tavapärased kõikumised sissetulekute laekumises ja väljaminekute tegemises, (b) võimaldada teha ühekordseid planeeritud suuremaid investeeringuid ja muid väljaminekuid, (c) reageerida järsust majanduskeskkonna halvenemisest või muust ootamatust sündmusest tingitud sissetulekute langusele, (d) katta erakorralisi väljaminekuid.

krediidasutustes hoitavate hoiuste jääk ei tohi kuu lõpu seisuga olla suurem kui 0,5 protsenti valla eelarve põhitegevuse tulude kogusummast;

- võlakirjad, mille emitendi krediidireiting ei ole väiksem kui A2 (Moody's) või P-1 (Moody's) või nende ekvivalent;
- rahaturu- ja intressifondi aktsiad ja osakud, mis vastavad investeerimisfondide seaduses eurofondide kohta sätestatud nõuetele;
- sularaha, kuid mitte enam kui vallavalitsuse kehtestatud ülemmääras.

9. Sõltuvate üksuste finantstegevuse olukord ja prognoos

Vaivara valla sõltuvateks üksusteks⁷ on alates 2014. aastast loetud konnaalteenuseid osutav KA Vaiko AS ning valla arendusprojektide ja kultuurielu edendamise tegelev Vaivara Sinimägede SA (varasemalt on sõltuvate üksuste hulka kuulunud ka Narva Lennujaama MTÜ ja MTÜ Virumaa Tööstuspark). Strateegiaperioodil eeldatakse sõltuvate üksuste põhitegevuse tulud ja põhitegevuse kulud püsivat tasakaalu lähedasane, kohustuste võtmist ei eeldata (vt joonis 11).

Joonis 11. Sõltuvate üksuste finantsnäitajad 2013-2019

⁷ Sõltuv üksus on kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, mis on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või mis on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksuselt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

10. Finantsdistsipliin

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt on finantsdistsipliini tagamise meetmed:

- kinni pidamine nõuetest põhitegevuse tulemile;
- kinni pidamine netovõlakoormuse ülemmäärast.

Põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus arvestatakse tekkepõhise raamatupidamisarvestuse andmete alusel. Käesolevas eelarvestrateegias on möödunud perioodide näitajad esitatud tekkepõhiste andmete alusel, kuid prognoosid on koostatud kassapõhiste arvestuste alusel. Siiski võib eeldada, et kassapõhised prognoosid ei erine oluliselt tekkepõhisest lähenemisest.

Vastavalt seadusele leitakse finantsdistsipliini näitajad kohaliku omavalitsuse enda kui ka selle arvestusüksuse kohta⁸.

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe. Põhitegevuse tulemi väärtus ei tohi olla aruandeaasta lõpu seisuga negatiivne, välja arvatud juhul, kui sellele eelnenud aasta põhitegevuse tulem oli null või positiivne. Eelarvestrateegia perioodi põhitegevuse tulemite summa peab olema mitte väiksem kui null.

Netovõlakoormus on võlakohustuste ja likviidsete varade vahe. Võlakohustused on võetud laenu, kapitalirendi- ja faktooringkohustused, emiteeritud võlakirjad, tasumise tähtajaks täitmata jäänud kohustused, saadud toetuste tagasimakse kohustused, toetusteks saadud ettemaksud, toetuste andmise kohustused, pikaajalised võlad tarnijatele, teenuste kontsessioonikokkuleppest tekkivad kohustused ja muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus raha väljamaksmist. Nõuded likviidsetele varadele on kirjeldatud peatükis 8.

Netovõlakoormus aruandeaasta lõpul võib ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60%-ni vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Netovõlakoormus võib ületada ülemmäära sildfinantseerimiseks võetud kohustuste kogusumma võrra.

Lisaks bilansilistele võlakohustustele võetakse netovõlakoormuses arvesse bilansiväliselt kajastatud järgmiste perioodide rendikohustused mittekatkestatavatest kasutusrendilepingutest mittekatkestatava perioodiga üle ühe aasta. Seega on valla netovõlakoormuses kajastatud Sinimäe hariduskompleksi 9 kuu üürimaksud ja sõiduauto rendimaksud. Arvestusüksuse võlakoormuses hariduskompleksi üürimaksud ei kajastu, kuna need konsolideeruvad välja.

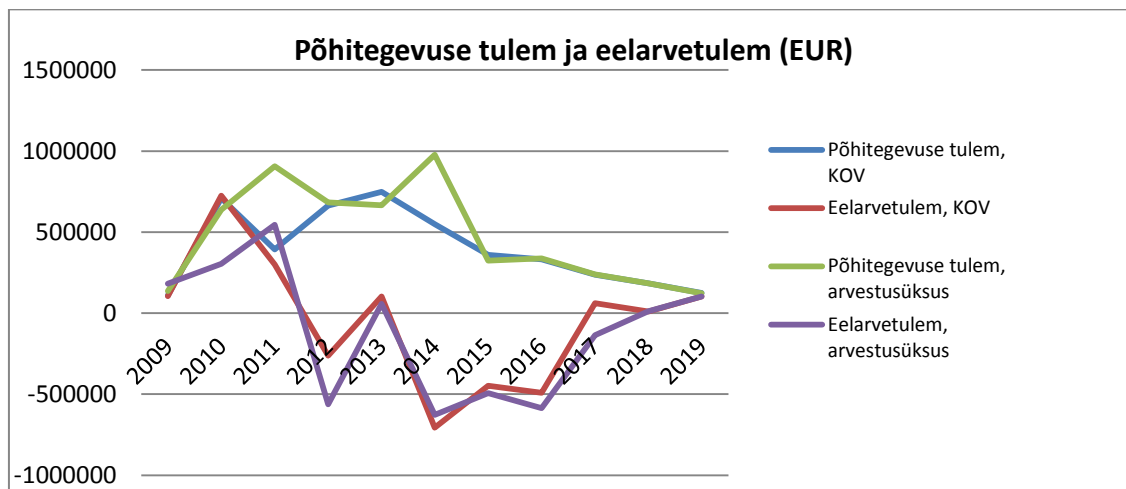
---

⁸ Kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksus on kohaliku omavalitsuse üksus ja temast sõltuvad üksused.

Aastate 2013-2016 kohta kehtivad järgmised täiendavad netovõlakoomuse arvestuse reeglid:

- Kui kohaliku omavalitsuse üksuse või tema arvestusüksuse netovõlakoomus on aruandeaasta alguse seisuga üle 60% põhitegevuse tuludest, ei tohi kuni 2016. aasta lõpuni netovõlakoomust suurendada.
- Kui kohaliku omavalitsuse üksuse või tema arvestusüksuse netovõlakoomus on aruandeaasta alguse seisuga väiksem kui 60% põhitegevuse tuludest, ei tohi kuni 2016. aasta lõpuni võlakohustuste võtmisega seda määra ületada.
- Kui kohaliku omavalitsuse üksus või tema arvestusüksus rikuvad seadusega kehtestatud piiranguid, algatab rahandusministeerium tulumaksu ja tasandusfondi vahendite kinnipidamise.

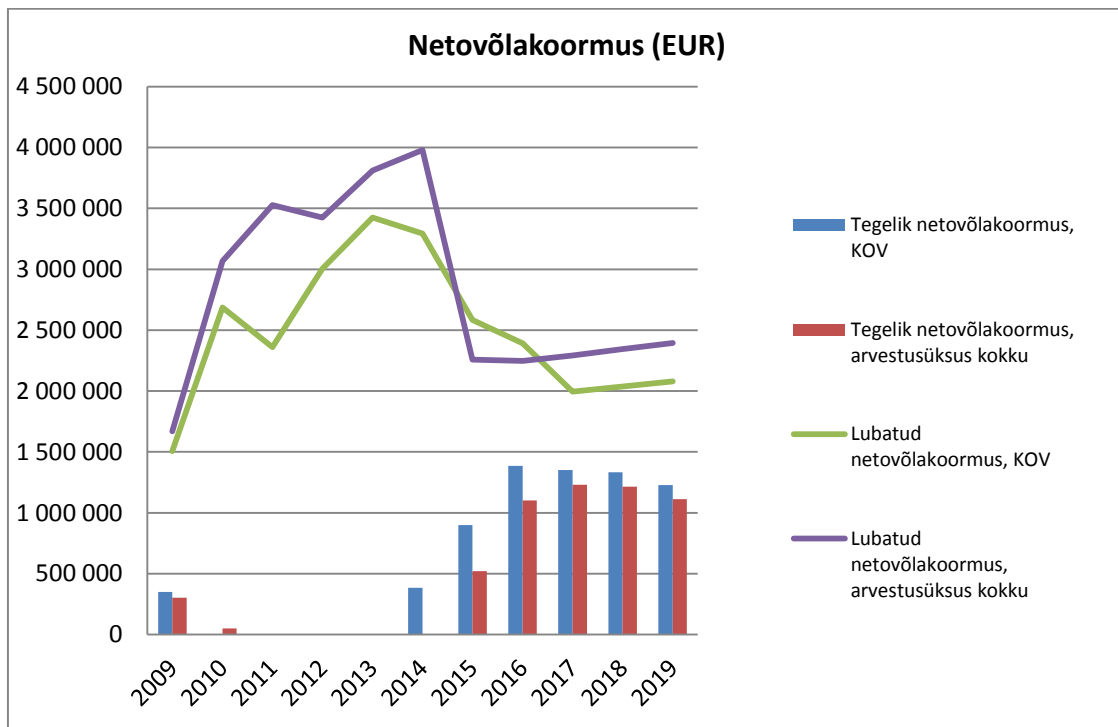
Joonisel 12 on näidatud Vaivara valla enda ja tema arvestusüksuse põhitegevuse tulem ja eelarvetulem. Eelarvestrateegia perioodil (nagu ka varasematel aastatel) on põhitegevuse tulem igal aastal positiivne, olles seega seadusega kooskõlas. Eelarvetulem võib seaduse järgi olla ka negatiivne – see ilmneb aastatel, kui kavandatakse suuremaid investeeringuid.

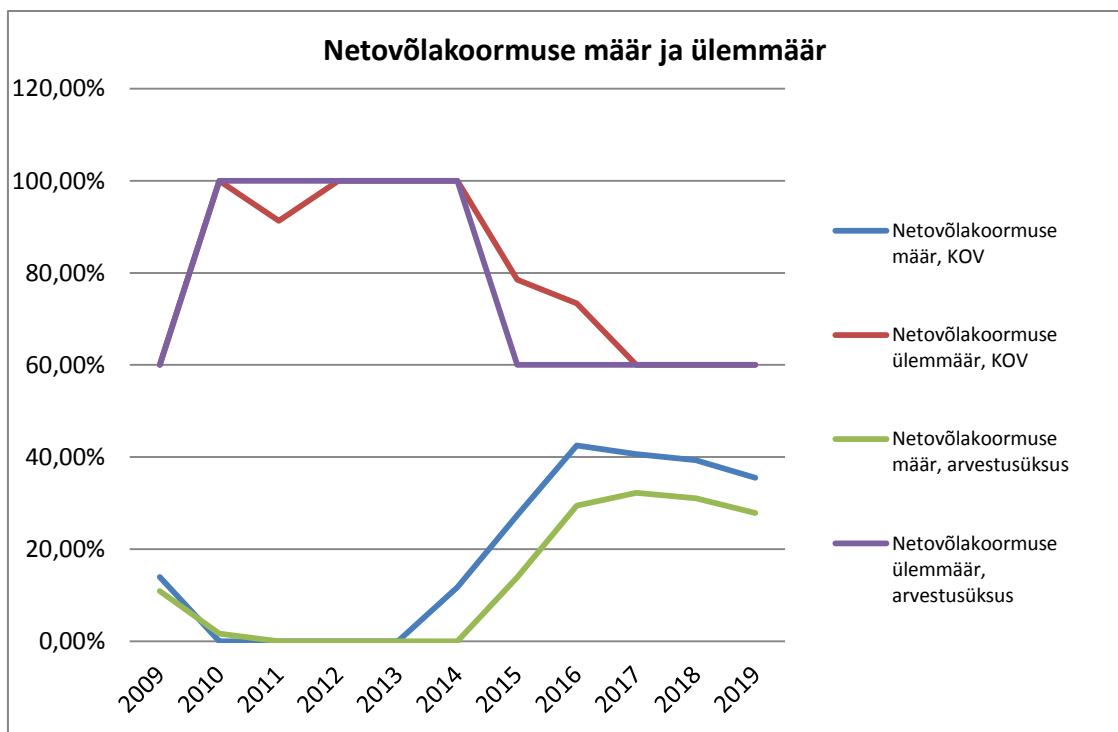
Joonis 12. Valla ja arvestusüksuse põhitegevuse tulem ja eelarvetulem 2009-2019

Joonisel 13 on kajastatud Vaivara valla netovõlakoomus absoluutväärtuses ning joonisel 14 netovõlakoomuse määr ja lubatav ülemmäär. Valla ega arvestusüksuse netovõlakoomus ei ületa ühelgi aastal netovõlakoomuse ülemmäära, kuigi see oleks teatud mahus aktsepteeritav, kuna Vaivara valla kohustuste hulka kuulub Keskkonnainvesteeringute Keskuselt võetud laen veemajandusprojektide finantseerimiseks⁹. 2016. aastal on valla netovõlakoomus 42,5% (koos KIK-i laenuga) ja edaspidi väheneb.

⁹ Vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse § 34 lõikele 5¹ võib netovõlakoomus ületada netovõlakoomuse mahu ülemmäära perioodil 2011. aasta 1. jaanuarist kuni 2015. aasta 31. detsembrini nõukogu direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta (EÜT L 135, 30.5.1991, lk 40–52) ja nõukogu direktiivi 98/83/EÜ olmevee kvaliteedi kohta (EÜT L 330, 5.12.1998, lk 32–54) nõuete täitmiseks elluviidavate projektide omaosaluse katmiseks võetud võlakohustuste kogusumma võrra, juhul kui nendeks projektideks annab laenu keskkonnatasude seaduse § 56 lõikes 1 nimetatud isik omavahendite arvelt valitsussektori võlakoomust suurendamata.

Joonis 13. Valla ja arvestusüksuse netovõlakoormus 2009-2019

Joonis 14. Valla ja arvestusüksuse netovõlakoormus määr ja ülemmäär 2009-2019

11. Tundlikkusanalüüs

Kuigi kogu käesolev eelarvestrateegia on koostatud konservatiivsetest ja põhjendatud eeldustest lähtuvalt, võib esineda prognoose oluliselt mõjutavaid asjaolusid ehk riske, mille mõju tuleb täiendavalt analüüsida. Järgnevalt vaadeldakse kolme võimalikku stsenaariumi. Tabelis 7 on näidatud baasstsenaarium, kolm riskistsenaariumi ja üks võimaluste stsenaarium.

Riskistsenaariumi A kohaselt kasvavad Vaivara valla elanikest maksumaksjate sissetulekud alates 2016. aastast eelarvestrateegia perioodi lõpuni baasstsenaariumis prognoositavast kaks korda aeglasemalt. Riskistsenaariumi B puhul jääb maksumaksjate arv alates 2016. aastast prognoositavast 10% võrra madalamaks. Riskistsenaariumis C on käsitletud olukorda, kus vee erikasutustasu laekub senisest tasemes 20% võrra vähem. Võimaluste stsenaariumis on kajastatud mõjud, mis ilmnevad juhul, kui tasandusfondi mudeli arvestuslike kulude ühikmaksumused kasvaksid kahe protsendi võrra rohkem igal aastal alates 2016. aastast.

Tundlikkusanalüüsist ilmneb, et teise ja kolmanda riskistsenaariumi rakendumisel satub ohtu nii valla kui ka arvestusüksuse põhitegevuse tulemi kriteeriumi täitmine – 2019. aastal on mõlemad mitmekümne tuhande euroga negatiivsed. Negatiivseks osutub ka likviidsete varade maht – valla likviidsetest varadest on riskistsenaariumi B rakendumise korral 2019. aastal puudu 290 tuhat eurot ja riskistsenaariumi C rakendumise korral 520 tuhat eurot. Seejuures jõuaks viimase stsenaariumi rakendumise korral netovõlakoormuse määr 60% piirini.

Võimaluste stsenaariumi rakendumisel oleks valla netovõlakoormuse määr strateegiaperioodi lõpuks 28,6% (baasstsenaariumis 35,5%) ning valla likviidsete varade maht 436 tuhat eurot (baasstsenaariumis 224 tuhat eurot).

Tabel 7. Riski- ja võimaluste stsenaariumide realiseerumise mõju valla finantsolukorrale

BAASSTSENAARIUM						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	976 534	323 046	337 474	239 542	184 655	123 533
KOV põhitegevuse tulem	549 159	358 998	332 677	236 440	183 433	123 979
Arvestusüksuse võlakohustused	1 328 804	1 600 497	1 973 149	1 798 215	1 621 700	1 443 584
sh KOV võlakohustused	1 274 918	1 526 847	1 899 499	1 724 565	1 548 050	1 369 934
Arvestusüksuse likviidne vara	1 334 877	1 097 166	883 290	572 676	407 787	332 462
sh KOV likviidne vara	889 794	697 821	578 955	465 095	298 940	224 017
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	0,0%	13,9%	29,4%	32,2%	31,1%	27,8%
KOV netovõlakoormuse määr	11,7%	27,4%	42,5%	40,6%	39,3%	35,5%
RISKISTSENAARIUM A – Sissetulekute väiksem kasv						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	976 534	323 046	317 549	204 284	137 233	68 654
KOV põhitegevuse tulem	549 159	358 998	312 752	201 183	136 011	69 100
Arvestusüksuse võlakohustused	1 328 804	1 600 497	1 973 149	1 798 215	1 621 700	1 443 584
sh KOV võlakohustused	1 274 918	1 526 847	1 899 499	1 724 565	1 548 050	1 369 934

Arvestusüksuse likviidne vara	1 334 877	1 097 166	863 366	517 484	305 145	174 889
<i>sh KOV likviidne vara</i>	<i>889 794</i>	<i>697 821</i>	<i>559 030</i>	<i>409 903</i>	<i>196 297</i>	<i>66 444</i>
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	0,0%	13,9%	30,1%	34,0%	34,1%	32,2%
KOV netovõlakoormuse määr	11,7%	27,4%	43,4%	42,7%	42,9%	40,7%
RISKISTSENAARIUM B – Maksumaksjate arvu vähenemine						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	976 534	323 046	257 486	115 218	36 087	-35 027
KOV põhitegevuse tulem	549 159	358 998	252 689	112 117	34 865	-34 581
Arvestusüksuse võlakohustused	1 328 804	1 600 497	1 973 149	1 798 215	1 621 700	1 443 584
<i>sh KOV võlakohustused</i>	<i>1 274 918</i>	<i>1 526 847</i>	<i>1 899 499</i>	<i>1 724 565</i>	<i>1 548 050</i>	<i>1 369 934</i>
Arvestusüksuse likviidne vara	1 334 877	1 097 166	803 302	368 324	54 765	-179 296
<i>sh KOV likviidne vara</i>	<i>889 794</i>	<i>697 821</i>	<i>498 967</i>	<i>260 743</i>	<i>-54 082</i>	<i>-287 741</i>
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	0,0%	13,9%	32,3%	38,9%	41,7%	42,4%
KOV netovõlakoormuse määr	11,7%	27,4%	46,1%	48,6%	52,0%	52,7%
RISKISTSENAARIUM C – Vee erikasutustasu vähenemine						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	976 534	323 046	150 553	52 621	-2 266	-63 388
KOV põhitegevuse tulem	549 159	358 998	145 756	49 520	-3 488	-62 942
Arvestusüksuse võlakohustused	1 328 804	1 600 497	1 973 149	1 798 215	1 621 700	1 443 584
<i>sh KOV võlakohustused</i>	<i>1 274 918</i>	<i>1 526 847</i>	<i>1 899 499</i>	<i>1 724 565</i>	<i>1 548 050</i>	<i>1 369 934</i>
Arvestusüksuse likviidne vara	1 334 877	1 097 166	696 370	198 741	-153 256	-415 782
<i>sh KOV likviidne vara</i>	<i>889 794</i>	<i>697 821</i>	<i>392 034</i>	<i>91 160</i>	<i>-262 103</i>	<i>-524 227</i>
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	0,0%	13,9%	36,2%	44,2%	47,7%	48,9%
KOV netovõlakoormuse määr	11,7%	27,4%	51,2%	55,0%	59,1%	60,4%
VÕIMALUSTE STSENAARIUM A – Tasandusfondi eraldiste suurenemine						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	976 534	323 046	356 319	279 496	248 183	213 325
KOV põhitegevuse tulem	549 159	358 998	351 523	276 395	246 961	213 771
Arvestusüksuse võlakohustused	1 328 804	1 600 497	1 973 149	1 798 215	1 621 700	1 443 584
<i>sh KOV võlakohustused</i>	<i>1 274 918</i>	<i>1 526 847</i>	<i>1 899 499</i>	<i>1 724 565</i>	<i>1 548 050</i>	<i>1 369 934</i>
Arvestusüksuse likviidne vara	1 334 877	1 097 166	902 136	631 485	530 154	544 682
<i>sh KOV likviidne vara</i>	<i>889 794</i>	<i>697 821</i>	<i>597 800</i>	<i>523 904</i>	<i>421 307</i>	<i>436 237</i>
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	0,0%	13,9%	28,8%	30,4%	27,5%	22,0%
KOV netovõlakoormuse määr	11,7%	27,4%	41,7%	38,4%	35,0%	28,6%